

Fogalmak

patriciusok
plebejusok
cliensek
nobilitas
plebs
comitia curiata
comitia centuriata
comitia tributa
corvus
provincia
proconsul
propraetor
Divide et impera!
lovagrend
szenátori rend
latifundium
ager publicus
colonia
Licinius-Sextius-féle
földtörvény
optimaták
népztárt

Földrajzi helyek

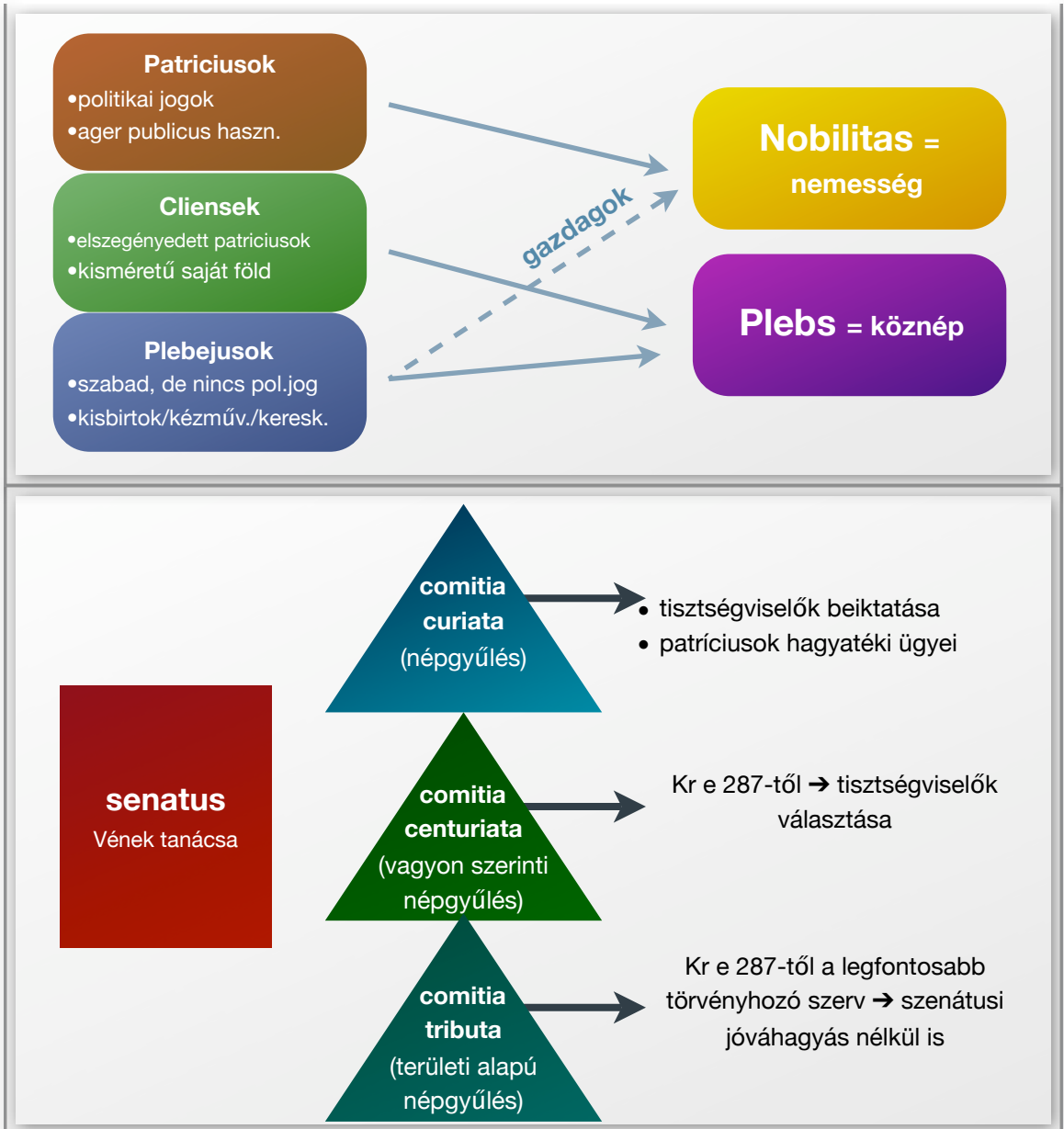
Karthágó
Campania
Tartentum
Pireneusok
Cannae
Zama

Személyek

Cornelius Scipio
Hannibal
Tiberius Gracchus
Caius Gracchus
Pürrhosz
Livius Drusus
Marius

Fontos évszámok

Kr. e. 561-241
Kr. e. 218-201

1. Társadalom**2. A hódító háborúk****Itália meghódítása**

- Etruszkok, szomszédos törzsek → KR E 509 – 396
- Kelta gallok támadása → KR E 387
- Szamnizok → Campania birtoklásáért (Délien) KR E 343 – 290
- Dél-Itáliai görög városok → KR E 280 – 272
  - = A legerősebb D-Itáliai görög gyarmat, Tartentum háborút indít Róma ellen
    - ➔ zsoldosok (→ epeiroszi király, Pürrhosz "bérelhető" serege)
    - ➔ erős hadsereg, harci elefántok

- ➔ több tarentumi győzelem, de Róma mindig feltölti sorait

Oszd meg és uralkodj! (*Divide et impera!*)

- A. **ager publicus**: az elfoglalt föld 1/3-as része római terület lett
- B. **baráti-szövetségi rendszer**
  - római jogú szövetséges
  - latin jogú szövetséges
  - tengeri jogú szövetséges
  - szövetséges
- C. **coloniák** ➔ legyőzött területeken római mintára létrehozott városok

Az első pun háború (Kr. e. 264-241)

- Róma volt Karthágó (pun város) legfőbb vetélytársa ➔ a további **hódítások már Karthágó érdekeit sértették**
- **Szárazföldi csatában Róma** volt erőfölényben, **vízi csatában Karthágó** flottája
- Ezt a római technikai újítás, a csapóhíd (**corvus**) orvosolta, így a vízi csatákat is "szárazföldibbé" tudták tenni
- **Béke kemény feltételekkel**:
  - ➔ **nagy hadisarc**
  - ➔ **Szicília ➔ provincia** (tartomány) ➔ "a római nép közös tulajdona"
  - ➔ **évi adó Rómának**
  - ➔ **hivatalnokait (proconsul, propraetor) nem maga választotta ki**

A második pun háború (Kr. e. 218-201)

- Pun seregek **Hannibal** vezetésével, a rómaiak **Cornelius Scipio** vezetésével
- A sereg szárazföldi úton átkelt a **Pireneusokon, az Alpokon**, de csapatainak nagy része elveszett az út során ➔ a Pó alföldjén **gallokból feltöltötte** hadseregét
- A rómaiak nem tudták csapataikat egyesíteni ➔ A cannae-i csata **KR E 216 teljes karthágói győzelem**, de a szövetségesek kitartanak Róma mellett, így tudják újra és újra feltölteni a seregeiket
- **Scipio átkelt Afrikába, hogy maga után csalja Hannibalt**, akit visszarendeltek hazájába, így Zamánál Scipio legyőzte az egyedül maradt Hannibalt (**KR E 202**)
- **Békekötés ismét kemény feltételekkel**:
  - ➔ **Karthágó fennhatóságának korlátozása a városra**
  - ➔ **Flotta elvesztése, 10 hajót tarthattak meg**
  - ➔ **Nagy összegű hadisarc**
  - ➔ **Háború viselése csak Róma engedélyével**

Harmadik pun háború (Kr. e. 149-146)

- Róma megtámadta Karthágót, mert az **engedély nélkül indított háborút Numídiá ellen** ➔ a várost földig rombolták, és **a helyén megalapították Africa provinciát**

Keleti terjeszkedés

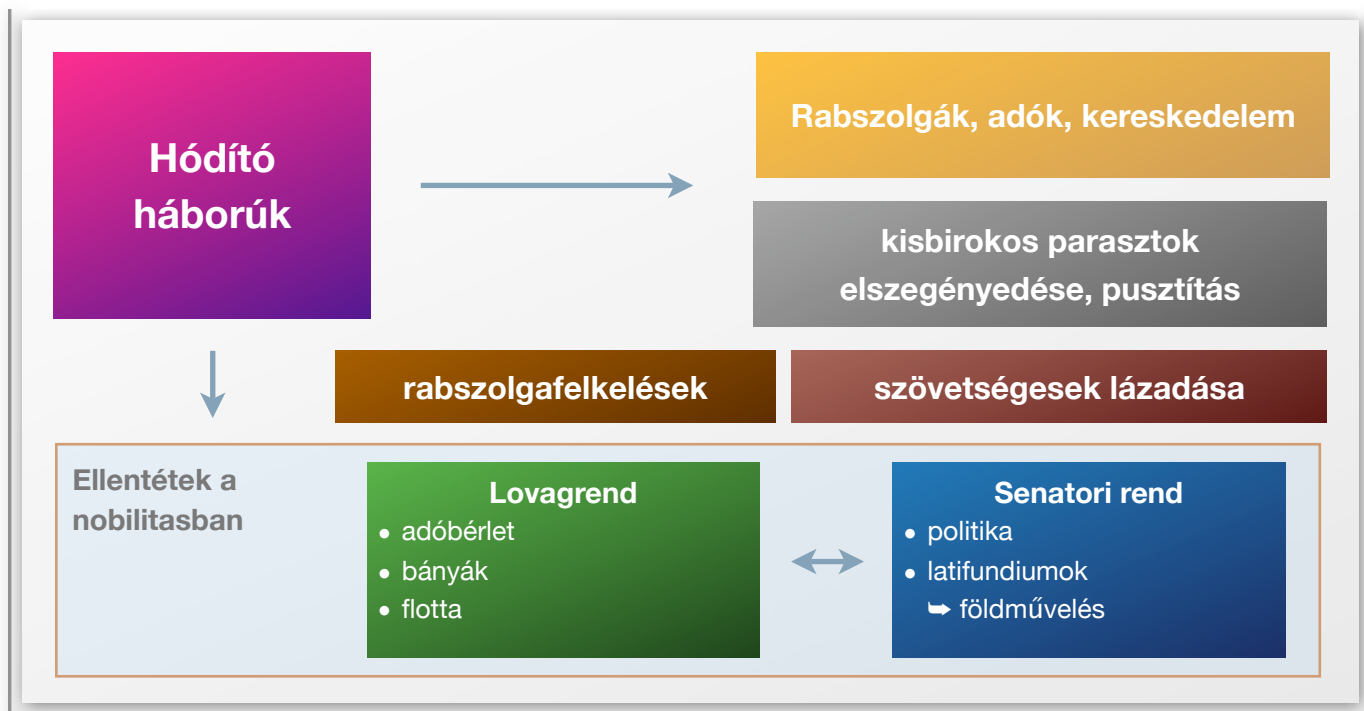

- Püdnai csata ➔ **Makedónia veresége ➔ Macedonia provincia** **KR E 148**
- Görögység ➔ **Achaia provincia** (Athén és Spárta ➔ különleges helyzet)
- Erdély területe ➔ **Dacia provincia** **KR E 107**
- Pergamon ➔ **III. Attalosz király Rómára hagyta birodalmát** **KR E 133 ➔ Asia provincia**

2. A köztársaság válsága

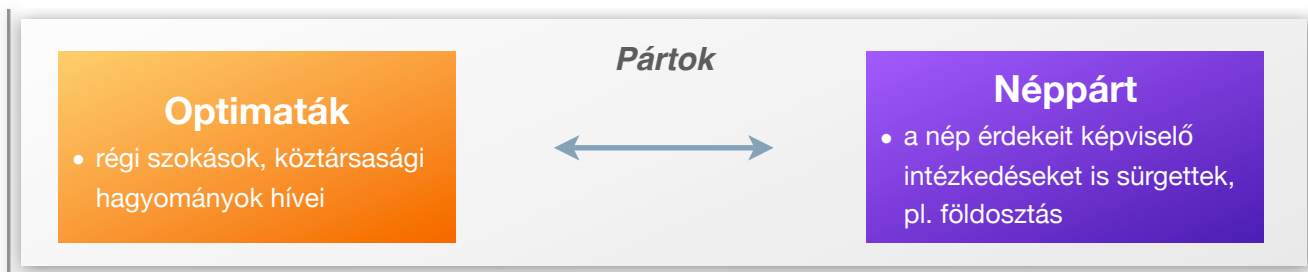
A hódítások társadalmi hatásai

- A tartományi adóbérek, provinciák jövedelmei, vámok, bányák a hajótulajdonosokhoz, azaz a kereskedőkhöz kerültek → lovagrend

- A politikai vezető réteg a senatori rend, a nagybirtokos arisztokrácia volt
  - ➔ a meghódított területeken az ager publicusból és saját területükből latifundiumokat (nagybirtokokat) hoztak létre
  - ➔ mivel a birodalomba áramlott az olcsó gabona, áttértek a jövedelmezőbb gyümölcs- és olajbogyótermesztésre
- A kisbirtokos parasztnak nem volt kifizetődő a rabszolgamunka, amit a latifundiumokon nagymértékben használtak → nem voltak versenyképesek, így tökrementek
- A hadsereg nagy részét a parasztnak adták, a katonai szolgálat miatt nem tudtak földet művelni, a csaták elpusztították terményeiket
  - ➔ Az elszegényedett parasztnak a nagyvárosokban kerestek megélhetést

Tiberius Gracchus

- Scipio unokája, néptribunussá választották
- Felújította a Licinius-Sextius-féle földtörvényt (meghatározta az ager publicus lehető legnagyobb méretét, a többit elvette volna) → a visszaszerzett földeket kisbirtokokként kívánta szétosztani → a senatori rendnek ez nem tetszett
- A törvényeket megsértve a következő évben is néptribunus akart lenni, utcai összetűzések törtek ki emiatt → híveivel együtt megölték

Caius Gracchus

- Tiberius Gracchus öccse
- Néptribunusként (KR. E. 123) folytatni kívánta bátyja reformjait
- Bátyja hibájából tanulva **szélesebb társadalmi támogatásra törekedett**:
  - Lovagok: új bérletek + a provinciákban történő visszaéléseket lovagrendi bíróság elé terjesztette
  - Szegények: a gabona árát leszállította + földet ajánlott a nincsteleneknek Karthágó földjén
  - Itáliai szövetségesek: polgárjogot ígért nekik
    - ↳ ezzel elérte, hogy a plebs egyetlen vagyonát, a szavazati jogot
- Istenkáromlással vádolták, mert az elátkozott Karthágó földjén akart coloniákat létrehozni → híveit lemészárolták → öngyilkos lett

Marius

- A hadsereg válsága → a földnélküli parasztok, akikből egyre több volt, nem voltak kötelesek katonáskodni → fogytak a hadra fogható polgárok
- Marius megreformálta a sereg rendszerét → eddig saját magukat felszerelő, vagyonos római polgárok adták a hadsereget → ő **zsoldos hadsereggé alakította** át ezt, amely a **vagyontalanokból** állt
- Az új rendszer szerint **16 év szolgálat után földet kaptak veteránként**
- Egységesítette a fegyverzetet, az egyenruhát
- Mozgékonyabbá tette a légiókat

Szövetségi háborúk

- Az **itáliai szövetségesek** sok áldozatot hoztak rómiáért → **római polgárjogot kértek** cserébe
- Livius Drusus felvetette a kérdést (meggyilkolták)
- A szövetségesek nem nyugodtak bele → háborút indítottak **KR E 91 – 89**
- Végül Róma megadta a római polgárjogot → kialakult az egységes itália